

## NOŽE

- základní třídy nožů podle rukojeti
- ◆ nože s plochou litou rukojetí (**Vollgriffmesser**)
- ◆ nože s rámovou rukojetí (**Rahmengriffmesser**)
- ◆ nože s destičkovitou rukojetí (**Griffplattenmesser**)
- ◆ nože s jazykovitou rukojetí (**Griffzungenmesser**)
- ◆ nože s plnou rukojetí (**Vollgriffmesser**)
- ◆ nože s trnem (**Griffdornmesser**)
- ◆ nože s násadním čepem (**Griffangelmesser**)

### VÝJIMEČNÉ

- ◆ nůž se svorkou
- ◆ nože s tulejovitou rukojetí (**Tüllengriffmesser**)

### nože s plochou litou rukojetí

- spolu s noži s rámovou rukojetí jsou nejstaršími noži na našem území
- BC

#### typ *Brunn a Riedenburg* (PDM 179:20)

- největší rozšíření těchto nožů je v Podunají
- jednostranná profilace v důsledku jednodílné formy → zadní strana plochá, zesílení plastickým žebrem a závěsný kroužek
- formální a technologická podobnost se současnými srpy – podle Müllera-Karpeho byly středoevropské nože ve svém vzniku ovlivněny srpy (a staršími noži z prostoru východně od středního toku Dunaje)

#### typ *Čeložnice* (PDM 179:22)

- již oboustranné lití, žebra po obou stranách, větší a závěsný kroužek

### nože s rámovou rukojetí (PDM 179:21, PDČ 129:25)

- oválná rukojeť s otvorem, mohou být zakončeny kroužkem
- centrem rozšíření je oblast hornofalcko-západočeská, na Moravě uvádí Říhovský 2 exempláře, oba z Klentnice
- BC2-BD

### starší PP

- dvě skupiny nožů s rozdílnou konstrukcí rukojeti: **nože s destičkovitou rukojetí**  
**nože s jazykovitou rukojetí**
- klenutí a rovná čepel jsou shodné, liší se v rukojetích jak v jejich utváření, tak i ve způsobu jak byly připevňovány organické součásti

### časné nože s destičkovitou rukojetí

- s krátkou plochou rukojetí
  - od přechodného mohylovo-velatického horizontu a ve starším stupni PP
  - hlavní územní rozšíření časných nožů s destičkovitou rukojetí a jedním nebo dvěma nýty leží v jižním Německu a hraničních územích: Rakousko, S Itálie, Švýcarsko, Čechy, masově se objevují i ve V Francii, S Německu, Polsku, Dolním Rakousku, Moravě, Burgendlandu, Slovensku, Maďarsku a S Jugoslávií
  - jejich hlavní výskyt se napojuje časově i prostorově na časné nože s plochou litou rukojetí
- typ *Riegsee* (PDČ 112:13, 163:10)
- archaický, jednoduchý, BD-HA1

- krátký řap, jeden nýt, čepel je jednoduchá klenutá (postupem času se prohýbá)  
tvarově pokročilé typy (*typ Přestavlky, typ Marefy*) (PDM 203:8)

- BD-HA1

- hrot se zvedá, 2 nýty, nebo předlévaný otvor na nýt

*typ Blučina* (PDM 188:32; 196:28)

- typický pro (BC2-)BD

- nože s dýkovitým rozšířením hrotu, někdy se považují za útočné

#### **nože s jazykovitou rukojetí (Griffzungenmesser)**

- také se objevují na počátku PP

- rozšířeny zejména ve východní části střední Evropy (Morava, Slovensko, Maďarsko, Sedmihradsko, zasahují do Čech, Polska, stř. Německa)

- odlišují se: oboustrannou profilací, oboustranně broušenou špičkou, jazykovitou rukojetí s okrajovými lištami, mezi něž bylo několika nýty oboustranně připevněno obložení z organického materiálu, závěsný kroužek na konci rukojeti

- původ mají v JV části Evropy

*typ Baierdorf* (PDM 196:27, PDČ 112:14) a *typ Dašice* (PDČ 135:18)

- BD-HA

- *typ Baierdorf* časné nože této skupiny (ve velmožské mohyle z Milavče spolu s mečem typu Riegsee a šálkem Friedrichruhe)

- mladší *typ Dašice* charakteristický výrazným kruhovým předělem mezi rukojetí a čepelí  
*typ Malhostovice*

- oblast KLPP, užší čepel, dlouhá plochá rukojeť, přechod hřbetu čepel do rukojeti je plynulý, někdy s kroužkem

*typ Pustiměř*

- nejmladší *typ*, přezívá do HA2/HB1

- poměrně široká čepel se symetricky klenutou čepelí, chybí kroužek na konci rukojeti

*typ Binningen/Courtavant*

- ze Z Evropy

- po obou stranách rukojeti lalůčky na vložení organické střenky, bez otvorů pro nýty

#### **nože s plnou rukojetí - *typ Skalka /Dražůvky***

- na Moravě uvádí Říhovský 3 exempláře, ojedinele i jinde ve střední a jižní Evropě

- jednotlivé nálezy špatně datovatelné, obecně HA

- rukojeť oválná tyčinka s rozšířením do vlaštovčího ocasu

#### **nože s trnem**

- navazují na časné nože s destičkovitou rukojetí oblastí jejich rozšíření (Čechy, Morava, Rakousko, J Německo, S Itálie), plynulý vývoj v době PP

*typ Jevíčko a typ Lešany*

- BD-HA

- kruhový průřez rukojeti na konci s roztepanou ploškou a otvorem pro nýt, s širokou čepelí stojí typologicky blízko nožům Riegsee

*typ Klentnice* (PDM 198:22) a *typ Velem St. Vid* (PDM 198:23; PDČ 135:22)

- ve tvaru čepel a její profilaci není jednota, od rovných tvarů po prohnutý hřbet, plynulý přechod do trnové rukojeti

- HA-B1

nože nákolního typu (náleží mezi nože s trnem)

- HB

- silně esovitě prohnuté ostří, násadní trn
- častá výzdoba
- velké tvary

*typ Hadersdorf* - starší varianta, trn je prostý, nečleněný (HB)

*typ Wien-Leopoldsberg* (PDM 198:24, 25; PDČ 135:33) – mladší varianta, trn členěný jedním či více vývalky (HB2-3)

*nákolní nůž s anténovitým zakončením trnu* HB3

#### **nože s násadním čepem (Griffangelmesser)**

**(mladší nože s destičkovitou rukojetí, s krátkou plochou rukojetí)**

*typ Stillfried* (PDM 203:7, PDČ 114:11)

- jednoduché malé nože s násadním čepem dlouho beze změn
- charakteristické pro pozdní dobu bronzovou
- JV prostor střední Evropy, zasahují přes středodunajský prostor až do stř. Německa

#### **mimořádné tvary**

*typ Este* – násadní tulej

*CS nůž s železnou svorkou* - Mutěnice (PDM 218:5)

Výběrová literatura:

ŘÍHOVSKÝ, J. 1972a: Die Messer in Mähren und dem Ostalpengebiet, PBF VII/1, München.

ŘÍHOVSKÝ, J. 1972b: Význam moravských bronzových nožů pro chronologii mladší a pozdní doby bronzové, SAÚ ČSAV v Brně 1/5, Praha.

JIRÁŇ, L. 2002: Die Messer in Böhmen, PBF VII/5, Stuttgart.